PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE ZA SLOVENSKO PRIMORJE

Leto 1. štev. 137 - Cena 3.- lire | TRST, torek 23. oktobra, 1945 | Uredništvo in uprava, Piazza Goldoni št. 1-I. Tel. št. 93806, 93807, 93808. Rokopisi se ne vračajo

Nedeljska manifestacija je pokazala, da je enotnost in bratstvo slovenskega in italijanskega delovnega ljudstva neporušljiv temelj, ki so ga tako italijanske kot slovenske delovne množice pripravljene braniti do poslednjega moža.

Delovne množice Julijske Krajine so nerazdružljive

Prvi festival dela italijanskih in slovanskih delovnih množic Julijske Krajine je ponovno potrdil zahtevo združenih delavcev in kmetov, brez razlike na narodnost, po ljudski oblasti, ki bo edina zagotovila vsemu delovnemu ljudstvu boljše življenje

21. oktober bo ostal tržaškemu prebivalstvu v neizbrisnem spominu. V več ko dve uri trajoči povorki moči delovnega ljudstva Julijske krajine, ki se je zbralo v svojem naravnem središču, Trstu, je prijateljem in sovražnikom na jasen in vsakomur dostopen način manifestiralo svoje hotenje.

Kaj nam je v nedeljo govorilo slovansko in italijansko delovno ljudstvo Julijske krajine?

Najprej nam je povedalo, da je enotnost in bratstvo slovanskega in italijanskega delovnega ljudstva neporušljiv temelj, ki so ga tako italijanske kot slovanske delovne množice pripravljene braniti do poslednjega moža. Simbol tega bratstva, rdeča peterokraka zvezda, je krasila številne italijanske in slovanske zastave, ki so spremljale našo skupno borbo proti fašizmu in okupatorju. Te zastave so danes simbol enotnosti in bratstva slovanskega in italijanskega delovnega ljudstva in zato osnova bratstva med narodi. Vsaka drugačna zastava je danes v Julijski krajini izraz nacionalne mržnje in sovraštva, izraz koristi mimo in proti interesom naprednega italijanskega in slovanskega delovnega ljudstva.

Nedeljska manifestacija nam je dalje povedala, da je italijansko in slovansko delovno ljudstvo strnjeno v pripravljenosti in volji do obnove. Kakor je v borbi proti fašizmu in okupatorju nosilo glavno breme in doprinesko v tej borbi največje žrtve, tako je delovno ljudstvo danes pripravljeno dati vse od sebe, da se porušena domovina čimprej in čim bolje obnovi ter zbrisejo vsi sledovi nacifašistične nasilja. S tem so dani vsi pogoji, da bi h gospodarski obnovi pristopili zlasti tam, kjer od obnove zavisi boljša bodočnost delovnega ljudstva, namreč v industrijskih središčih Julijske krajine, v Trstu, Tržiču in drugih industrijskih mestih. Zakaj ta obnova stoji? Tudi na to vprašanje nam je odgovorila nedeljska manifestacija delovnega ljudstva Julijske krajine. Gospodarska obnova ne stoji tam, kjer ima delovno ljudstvo oblast v svojih rokah; stoji tam, kjer je delovno ljudstvo potisnjeno ob stran in se organi degenerirane oblasti ukvarjajo tudi s tako važnimi stvarmi, kot je protest pri ZVU-ju zaradi «nezakonitega» spreminjanja po fašističnem zakonu poitalijančenih napisov, vprašanje obnove na seveda presega moči organov oblasti, ki nimajo z ljudstvom nobene neposredne zveze.

Nedeljska manifestacija nam je pokazala takorekoč na dlani, da je samo ljudska oblast ta, ki lahko organizira hitro gospodarsko obnovo. Modra črta deli danes kraje, kjer je kljub težavam, gospodarska obnova v polnem teku, od krajev, kjer o resnični gospodarski obnovi ni in ne more biti govora. Modra črta pa je obenem črta, ki deli kraje, kjer je oblast ljudska, od krajev, kjer ljudstvo še ni doseglo svojih pravic, in zato imamo tam brezposelnost, stavke in podobne pojave nedelavnosti; pojave, ki jih zastonj iščemo onstran modre črte. Prikličimo si v spomin polet gospodarske dejavnosti v Jugoslaviji, Bolgariji, Rumuniji, Albaniji, Madžarski, Češkoslovaški, Poljski in ga primerjajmo s kritičnim gospodarskim položajem v Italiji, Franciji, Belgiji, Nizozemski, da ne govorimo o večjih državah, ki jih je vojna le malo prizadela in kjer kljub temu brezposelnost narašča), pa bomo tabor videli, da je vprašanje gospodarske obnove v resnici vprašanje ljudske oblasti. Nič drugega torej, če je na nedeljski manifestaciji slovansko in italijansko delovno ljudstvo zahtevalo priznanje ljudske oblasti, ki edina lahko sprosti delovni polet našega ljudstva.

Nedeljska manifestacija dela nam je pokazala tudi tesno povezanost mest in njihovega naravnega zaledja; le v medsebojnem tesnem sodelovanju imamo vsak največ za gospodarski, socialni, kulturni in politični procvit Julijske krajine, ki ima svoje temelje v enotnosti delovnega ljudstva slovanske in italijanske narodnosti. Ta, na eni strani tako zelo preprosta, a na drugi strani tako globoka politična modrost slovanskega in italijanskega delovnega ljudstva naše pokrajine, bi lahko služila za vzgled vsem tistim tukajšnjim politikom, ki bi hoteli reševati vprašanje Julijske krajine mimo in celo proti tej zelo jasno izraženi volji ogromne večine prebivalstva, ki ima še to prednost, da je socialno in politično najvažnejša.

Nedeljska manifestacija slovanskega in italijanskega delovnega ljudstva Julijske krajine je, končno, potrdila pravilnost politične linije Slovansko-italijanske antifašistične unije, ki se opira na hotenje in težnje antifašističnega delovnega ljudstva Julijske krajine. Slovansko-italijanska antifašistična unija je tako čuvar političnih pridobitev dolge borbe proti fašizmu ter vodnik vsega demokratičnega ljudstva naše pokrajine na poti, ki vodi k ostvaritvi vseh ciljev narodno osvobodilne borbe. In ta pot vodi v deželo ljudske oblasti, v federativno demokratično Jugoslavijo.

Trst še ni videl tako mogočne manifestacije delovnega ljudstva Julijske krajine, kot je bil nedeljski festival. Nikoli doslej se še ni tako jasno pokazala neizmerna želja našega ljudstva po delu, po obnovi in graditvi srečne bodočnosti. Nad 50,000 ljudi je bilo v povorki, ki se je vila po mestu. Iz nje je izžarevala neverjetna moč — moč delovnih ljudskih množic. Nikdar doslej pa se tudi ni tako jasno pokazala povezanost delavca in kmeta, povezanost mesta in dežele. Danes pa je bilo videti tisto globoko vez, ki druži vse napredno ljudstvo Julijske krajine. Italijani in Slovenci, delavci, kmetje in delovna inteligenca so na viden način pokazali, da veže vse ista težnja, težnja za delom in obnovo. Iz vseh krajev Julijske krajine so prišli danes ljudje v Trst, da pokažejo svetu svojo voljo in svojo moč. Prišli so tolminski puntarji, idrijski rudarji, nabrežinski kamnarji, solkanski mizarji, delavci iz miljskih ladjedelnic, iz tovarn za konzerviranje rib iz Izole, kolonij iz okolice Tržiča, kmetje s Krasa, Vipave, Pivke, Brkinov iz Istre. Kraševci so prišli peš; dolge ure so hodili. Drugi so se pripeljali na vozeh, kamionih in z vlaki. Trst je bil danes mravljišče, vse je bilo živo, vse je tekalo sem in tja.

Zbirališče za ljudstvo z Brega in Istre je bilo določeno pri Sv. Ani ob 8. uri. Že ob 7. uri so prihajale prve povorke z vozovi, kamioni in kolesi. Cesta od Sv. Ane do Zavelj je bila tako polna, da se ni bilo mogoče kretati v nasprotni smeri. Povorka je bila dolga čez 3 km, udeležili so se je delavci iz Milj, Kopra, Pirana, Izole, kmetje iz Skofij, Plavij in miljskega okraja. Vsa istrska podjetja so poslala okrašene kamione. Kmetje pa so imeli ozaljšane vozove. Vsi so veselo prepevali.

Točno ob 8. uri se je začela povorka pomikati od Sv. Ane po ulici dell'Istria, kjer se je priključila povorki iz Škednja, Sv. Jakoba, Kolonkovca in Sv. Justa ter se ustavila v ulici del Veltro.

Ladjedelniški delavci, delavci strojnih tovarn, tržaškega arzenala in delavskih podružnic pa so se zbrali v ulici Sv. Marka ob 8.30 in šli preko predora, ulice Bosco in Piazza Garibaldi na trg Perugino.

Ljudstvo iz vseh predelov mesta je prihajalo v povorkah na Piazza Foraggi. Vse ulice, ki vodijo na ta trg, so bile nabito polne. Nad glavami prihajajočih so plapolale italijanske, jugoslovanske, slovenske, tržaške in zavezniške zastave. Razen zastav so nosili mnogo transparentov. Na trgu so se pomikali delavci v svojih modrih delovnih oblekah, pomešani s civilisti, dekleta v pisanih narodnih nošah ki so veselo prepevali ter se uvrščali v sprevod. V kratkih presledkih so sledili alegorični vozovi. Množica se je zbirala okrog njih in za njimi. Delavska godba je igrala koračnice.

Zahtevamo pravico do življenja

Malo po deseti se je začela povorka pomikati po Viale Sonnino. Na čelu so delavci in žene v dveh vrstah nosile slovenske, italijanske in tržaške zastave. Za njimi so nosili sovjetsko, ameriško in angleško zastavo. Za zastavonošami so delavci nosili transparente s sledečimi napisi: «Da rojak prost bo vsak — ne vrag, da sosed bo mejak», «Slavi e Italiani si porgeranno a vicenda le destre fraternamente (Mazzini), «Carta atlantica I e II punto: Autodecisione dei popoli». Ljudstvo je zelo navdušeno pozdravljalo garibaldince in slovenske partizane, ki so se uvrstili za delavci s transparenti. Dva partizana sta na čelu skupine nosila transparent z napisom: «Uniti ieri, oggi e domani — združeni včeraj, danes in jutri». Zopet so prikorakale tri zastavonoše s tržaško zastavo.

Dva transparenta z napisi: «Vogliamo ricostruire», «Cantiere di San Marco», sta naznanila prihod ladjedelniških delavcev. Na čelu sprevoda se je pomikal voz z ladjico, s katero so hoteli ladjedelniški delavci prikazati gradnjo ladij. Delavci so s kladivi udarjali po jeklenem trupu ladje, pilili in vrtali. Na vrhu ladje je stalo dekle, oblečeno v rdečo haljo s tržaškimi grbi.

Delavci tovarne strojev pri Sv. Andreju so namestili na tovornem avtomobilu velik stroj z zobčastim kolesom. Na prvem velikem kolobarju je bil napis: «obnova» na drugem pa «delo». Med to kolesje so postavili puščico, kar naj bi pomenilo reakcijo, ki jo bosta delo in obnova strla. Voz so okrasili s slovenskimi, italijanskimi in jugoslovanskimi zastavami. Tik za njim je sledil voz nameščencev tržaške ladjedelnice z velikim Lloydovim stolpom. Ljudstvo na pločnikih je navdušeno vzklikalo in ploskalo marljivim delavcem, ki so tako skrbno pripravili in prikazali svoje delo. Tudi alegorijo škedenjskih plavžev — in kasneje vse druge alegorične vozove ter ljudstvo, ki je stopalo v sprevodu, so opazovalci navdušeno pozdravljali. Na alegoričnem vozu škedenjskih plavžev je bil napis: «Plin — petnajstega?», dalje napis: «Kruh: nič kg, samokolnica z železom 1.2 q». Tretji napis je izrazil voljo delavstva: «Ne maramo miloščine — hočemo pravico do življenja», četrti pa prepričanje, ki ga imajo delovne množice in ki ga vsi napisi vsijujejo: «Če bi bila oblast v rokah ljudstva, ne bi bilo gladu in brezposelnosti».

Za vozom tovarne «Ommsa», na katerem je bila stružnica, je sledil voz tvrdke Kozman, na katerem so popravljali delavci razne vrste peči in ognjišč. Velik napis je opozarjal, kako negotovo je to njihovo delo, dokler ni kuriva. Kakor za vsakim vozom, tako je tudi temu sledila dolga vrsta delavcev in delavk. Na naslednje vozove so delavci čistilnice Aquila in S. Sabba naložili od bombardiranja razbite rezervoarje za bencin. Napisi so opozarjali na živo potrebo po obnovi, na katero čaka toliko delovnih rok, ki so danes brez posla. «Vojna ruši, delo v miru pa obnavlja», to je geslo naslednjega alegoričnega voza podjetja SVRM.

Delavci iz miljske ladjedelnice so, kot prejšnji, jasno izpovedali, da hočejo tudi oni doprinesti svoj delež k obnovi; «Hočemo dela, hočemo obnove». Velik problem, ki tlači delovno ljudstvo, je pokazal tudi voz tovarne mila «Adria», na katerem so delavci pripravljali, dekleta pa zavijala milo: «Pomanjkanje prvin». — Že od daleč smo slišali nabijanje po sodih. Delavci iz pivovarne Dreher so popravljali sode in točili pivo. Za njimi je korakala nepregledna vrsta delavcev. Na vseh obrazih si čital samozavest in odločno zahtevo po delu in zaslužku, zahtevo po obnovi in ljudski oblasti, ki je pogoj za dosego vseh zahtev delovnega ljudstva.

Za hip je nastala grobna tišina. Potem je mršav vol peljal poljsko kuhinjo. Ta alegorija nam je predstavljala kuhinjo za sirote padlih borcev za svobodo. «Tako živimo», je pisalo na vozu, na katerem je bil raztrgan šotor in nekaj bednih postav poleg ognjišča. «Podporo za poškodovance!» je zahteval drugi napis. Zopet so ganjeni ljudje, stoječ na pločniki vzklikali in izražali zahtevo po ljudski oblasti, ki bo poskrbela, da takih in podobnih slučajev ne bo več. Na lepo opremljenem vozu so izdelovali delavci posamezne kose pohištva. Kazalo je, kot da jim delo teče v popolnem redu, toda velik napis je opozarjal: «Imamo stroje in delavce — primanjkuje pa nam surovin». Tudi delavci podjetja Acegat so hoteli pokazati voljo do dela in obnove. Na njihovem vozu je bil razbit tramvajski voz, ki je čakal, da se ga pridne roke lotijo. Svojo voljo do dela so izrazili v geslu: «Zgradili si bomo našo bodočnost». Morski valovi pokrivajo mnoga bogastva. Zadruga potapljačev je pokazala, da hoče pomagati, da vsa ta bogastva ne bodo ostala brez koristi na morskem dnu. Na njihovem vozu je bil potapljač, v vsej opremi za dela pod morsko gladino. — In zopet je sledila dolga vrsta delavcev, mladine in žena, ki so prepevali partizanske in delavske pesmi. Godba je igrala borbene pesmi in množica na pločnikih in udeleženci, sprevoda so navdušeno prepevali in vzklikali.

Hočemo obnovo

Veliko odobravanje je žel alegorični voz delavskih zadrug, ki je bil ves zavit v zastave. Na vidnem mestu je bilo napisano geslo, ki ga vsi tako živo občutimo: «Neenotni bomo premagani, združeni bomo močni!» Drugi napisi so poudarjali poštenost delavskih zadrug, ki niso skrivale blaga in ga prodajale na črni borzi. Sintetičen račun bilance je jasno prikazal težkoče, ki se danes postavljajo za nabavo blaga. Zopet so korakali delavci z zastavami in transparenti. Nato so sledili drugi vozovi. Kiparji so napisali na svoj voz: «Živel Trst kot sedma federalna država v Titovi Jugoslaviji!» Spredaj je bila slika, ki je prikazovala slovansko-italijansko bratstvo. Napisi in karikature na naslednjih vozovih so pokazali, kako ljudstvo gleda na neresno čiščenje fašistov. Fašisti se danes vračajo v tovarne in razne urade na vidna mesta. Ljudstvo pa je za plačilo, ker je sodelovalo v borbi proti fašizmu, danes lačno; delavci so brez posla, družine so izpostavljene bedi: «Hoteli smo se lotiti obnove, a niso nam dovolili. Edino resnična ljudska oblast nam lahko zagotovi delo in blagostanje.» S temi in podobnimi gesli je ljudstvo hotelo povedati, da bodo edino ljudska oblast in ljudska sodišča pripomogli k uničenju fašizma in reakcije ter tako k obnovi dežele.

Dovolj je izkoriščanja

Sledili so alegorični vozovi kmetov. Na njih je sedela mladina žarečih obrazov, s katerih jim je sijala volja do dela. Na vozovih smo videli pluge, poljsko orodje in narodne noše. Toda kaj vse zdravje, vsa volja do dela, ko — kakor je opozarjal nek napis: «Obleka stane 10.000 lir — cent žita stane 900 lir».

Veliko število zastav in pisane narodne noše so dajali sprevodu še večjo slikovitost. Nabrežinski kamenarji so na voz napisali «Pričakujemo dela». Podobno zahtevo so izpovedali tudi solkanski mizarji, ki čakajo na delo: «V svobodi obnovo!». Potem so prišli zidarji, bolničarke in delavci iz tovarne Sv. Roka v Miljah.

Na naslednjem vozu je bila na pol požgana hiša, ki je spominjala na fašistična grozodejstva po naših krajih. «Primorsko ljudstvo ima velik račun za fašiste. To je fašistična kultura. Zahtevamo, da sami odločamo o naši usodi. Zahtevamo obnovo porušenih domov. Hočemo, da se Trst priključi k federativni Jugoslaviji!» Enako zahtevo je po nazoroval naslednji alegorični voz, ki je predstavljal požgani Komen. Za vozom so prepevali Komenčani, ki kljub vsemu trpljenju v taboriščih in kljub uničenju, niso klonili in imajo odločno voljo, da zopet obnove svoje domove, da zopet obdelajo zapuščena polja. Še lepše kot kdaj koli poprej — v Titovi Jugoslaviji. Za tem so prihajali vozovi Prosečanov, Gabrovičanov, Gorjancev, Saležancev, iz Prečnika in drugi. Razigrana mladina je prepevala, vzklikala in z zastavami mahala opazovalcem, ki so prav tako veselo odzdravljali. Koder je šla povorka je prišla do izraza povezanost meščanskega prebivalstva s prebivalstvom dežele. Tudi požgani Rihemberk je imel v povorki svoje zastopnike.

Kjer je ljudska oblast, je dela dovolj

Ko so se prikazali prvi vozovi z onstran demarkacijske črte, jim je ljudstvo sprejelo z velikim navdušenjem. Prvi je bil voz ladjedelnice Depangher iz Kopra, ki mu je sledil voz tovarne ribjih konzerv Arrigoni, takoj za njim pa tovarne konzerv v Izoli. Rudarji iz Sicciole so napisali: «Z vztrajnim delom manifestirajo rudarji iz Sicciole svojo voljo po združitvi z Jugoslavijo. Prebivalci Sv. Jerneja so nosili veliko tablo s Stalinovo in Titovo sliko. Delavci iz piranskih solin so napisali kot svoje geslo sledeče: «Enotnost, delo, mir in bratstvo med narodi! Smrt fašistom!» Vsem tem vozovom so sledile nepregledne množice, ki so prepevale in visoko dvigale jugoslovansko zastavo, ker so hotele poudariti odločno zahtevo tamkajšnjega ljudstva po priključitvi k Titovi Jugoslaviji.

Kolonkovec je poslal celo vrsto alegoričnih vozov, ki so predstavljali osmice in vrtnarstvo. Na vozovih so sedeli možje in žene v pisanih narodnih nošah. Na sode so napisali predvojne cene vina, prav take tudi na košare, polne zelenjave.

Na vozove so pritrdili napise, s katerimi so povedali, da bomo samo v federativni Jugoslaviji lahko imeli popolno obnovo, da bo samo v Jugoslaviji dovolj kruha in dela za vse. Tudi slovenska Greta in Kolonja sta poslali svoje zastopstvo na okrašenih vozovih. Vsi so navdušeno pozdravili veliko jugoslovansko zastavo, katero so nosile tri mladenke in je segala od ene do druge strani ceste. Spredaj so korakali trije odlikovani partizani, katere je ljudstvo pozdravljalo in jim ploskalo.

Naslednji voz je prikazoval, kako žive ljudje po naših požganih vaseh, ki še vedno čakajo pomoči za obnovo. Revno ljudstvo dela, kuha in spi na polju, ker so hiše vse porušene. Toda kljub vsemu trpljenju ljudstvo ne obupuje, kakor ni obupovalo v dolgih letih fašističnega zatiranja in v dolgi osvobodilni borbi. «Storili bomo vse za obnovo porušene domovine», si je napisalo *za geslo. Zopet je sledila dolga vrsta* kmečkih vozov, okrašenih z zelenjem in zastavami. Neki voz je prikazoval družino, ki sedi pri mizi. Bliža se zima — vsi so raztrgani in čaka jih lakota.

Zopet voziček z onstran črte — iz okolice Kopra. Istrska mladina se je pridno lotila obnove. Sestavila je delovne bataljone. Velike table prikazujejo njih uspehe pri delu. Prvi delovni bataljon je opravil že 3160, drugi bataljon pa 3875 delovnih ur. Za časa zuženjstva pod fašistično Italijo niso imeli ne slovenskih šol ne prosvetnih društev. Sedaj imajo 35 slovenskih šol, 2 srednji in 5 prosvetnih društev. Obnovljenih je bilo 238 hiš, 32 šol, 12 mostov; samo za ceste so napravili 9875 delovnih ur. Njihovo geslo je: «V svobodi gradimo!».

Udarniško delo mladine

Zopet so prihajali kmečki vozovi. Na njih so bile žanjice, mlatilci, dekleta v narodnih nošah, kmetje in kmetice s poljskim orodjem na rami. Vsi vozovi so bili lepo okrašeni. Neštetni napisi na teh vozovih so izražali trdno voljo ljudstva po združitvi z Jugoslavijo. Zastopane so bile vse vasi širom Primorske, Dekani, Žavlje, Plavlje, Domjo, Ricmanje, Boršt, Bazovica, Gropada, Padriče, Vrhpolje, Sežana, Divača, Plesnica, Šempeter na Krasu, Krajna vas, Križ na Krasu, Grgar in še druge. Pestre barve narodnih noš, petje razigranih udeležencev, povorke in vzklikanje, je še bolj stopnjevalo navdušenje v povorki sami in med ljudstvom, ki je opazovalo mimohod predstavnikov delovnega ljudstva. Prepevali so borbene pesmi, oči so jim žarele ob misli na bližajočo se popolno svobodo. Vsak, ki jih je opazoval, je moral biti globoko prepričan, da jih nihče ne more zadržati v njihovem poletu. Morje zastav je valovalo nad glavami udeležencev povorke. Poleg zastav napisi, ki so vsi izpovedovali eno: «Hočemo državo kmetov, delavcev in poštene inteligence!».

Z delom brišemo sledove fašizma

Nato so šli mimo rudarji iz Snežnika pri Ilirski Bistrici; delavci žage v Ilirski Bistrici, idrijski rudarji, ki kopljejo živo srebo, katero potem pošiljajo po vsem svetu. Šli so mimo delavci parne žage v Ajdovščini. Videli smo voz Postojne — alegorijo postojnske jame, tolminske mlekarje z vsemi pripravami za izdelovanje sira. Vsi so si za geslo napisali: «Z delom brišemo sledove fašizma!». Openci so na vozu improvizirali majhen gozdiček in obelisk — po katerem Opčine tako slove. Opozorili so na pomanjkanje goriva in da zaradi tega kmalu ne bo borovega gozdička, ki ga vsi vse vprek uničujejo. V povorki smo videli tudi poljedelski traktor Pliskovčanov.

Globok vtis je napravila na vse alegorija požganega in uničenega Cerkna. Na vozu je bila hiša s slamnato streho, s katere se je vil gost dim. Pred durmi hišice je stala uklenjena družina. Dva nemška vojaka pa sta jih suvala s kopiti. Na prikolici, ki je bila priključena temu vozu, pa je stari oče izdeloval opeko, s katero bodo zgradili nove domove.

Povorko je zaključila nepregledna vrsta ljudstva, ki je nosila jugoslovanske, italijanske, tržaške in delavske zastave. Vsi so prepevali. Povorka, ki se je premikala po vseh glavnih mestnih ulicah, je po Corsu krenila na trg Garibaldi. Ljudje iz mesta in dežele so stopali drug ob drugem, prepevali, vzklikali in se razgovarjali kot stari znanci, čeprav se niso še nikdar videli.

Napis na neki tabli je prav nazorno povedal odkod taka domačnost med vsemi udeleženci te ogromne manifestacije delovnega ljudstva: «Ne moremo živeti v istem domu, ne da bi bili prijatelji. Živela SIAU!».

Nočemo več vojn, ječ, taborišč in sovraštva

Okoli 12. ure se je pričela na trgu Garibaldi zgrinjati velika povorka in vse ljudstvo — bilo jih je preko 150.000 — ki je stalo ob pločnikih. Kmalu se je trg napolnil in reditelji so morali napotiti ljudstvo v stranske ulice; mnogo jih je pa ostalo še daleč na trgu Impero. Pri mikrofonu na trgu Garibaldi so bili zbrani predstavniki ljudske oblasti in raznih ustanov: advokat Pogassi, predsednik MOS-a za Trst, Franc Stoka, tajnik MOS-a, tov. Regent, član MOS-a za Trst in član SIAU-ja, ing. Braun, prof. Ferlan, Kocijančič, De Stradi, člani MOS-a za Trst, Radich, predsednik Enotnih sindikatov za Trst, tov. Uršič, član Tržaškega okrožja, tov. Danilo Turk-Joco, podpredsednik Prosvetne zveze, Bukovec Ivan-Vojmir, tajnik pokrajinske zveze Enotnih sindikatov, tov. Senili, predsednik Enotnih sindikatov za pokrajino.

Mi branimo domokratične pridobitve
Govor tov. Senili-ja

Prvi je govoril predsednik Pokrajinskega odbora Enotnih sindikatov tov. Senili, ki je med drugim poudaril simbolično vrednost današnje manifestacije, pri kateri je jasno izražen napredek v zbližanju med dvema silama delavskega razreda: med delom in prosveto. «Mestni delavci in kmetje, Italijani in Slovani, so se združili v mestu kot bratje in potrdili svojo enotnost kljub 25 letnem fašističnem zatiranju in reakcionarnim silam, ki so hotele udušiti vsako strnjenost med delovnimi silami. Delavcem je bilo onemogočeno kulturno udejstvovanje zato, da se ne bi mogli združiti v borbi proti reakcionarnim in imperialističnim tendencam fašizma. Na tak način je kapitalistična družba hotela zadržati oblast v svojih rokah. Toda delovno ljudstvo Trsta in pokrajine je odločno vztrajalo v borbi proti tem nameram. Dolgoletno vztrajanje in končno osvobodilna borba proti okupatorju, v kateri so padli najboljši sinovi delavskega razreda, so utrdili bratstvo med italijanskimi in slovanskimi delavci ter učvrstili zavest delavcev da mora čuvati svoje pravice in poslanstvo, ki ga ima v bodočnosti. Današnja manifestacija mora še enkrat dokazati, da je delovno ljudstvo pripravljeno boriti se za vse demokratične pridobitve, za obnovo in za stabilizacijo gospodarstva. To predstavlja predpogoj za reševanje vseh težkih problemov, ki jih mora reševati ljudstvo. Delavstvo zahteva tudi aktivno sodelovanje v upravi in ustvarjanje ljudske oblasti, ki naj bi izražala svobodno voljo ljudstva na podlagi demokratičnih volitev. Kdor je odgovoren za upravo v naši coni, mora upoštevati naše potrebe in voljo delovnih množic, katerim preti beda in glad. Da bi dosegli vse svoje pravice, so delavci pripravljeni boriti se z vsemi svojimi silami in v tem imenu kličem: živela enotnost vseh delavcev, živelo italijansko-slovansko bratstvo.

Nato je govoril tov. Ivan Bukovec-Vojmir.

Naše enotnosti ne more nihče razbiti
Govor tov. Bukovca - Vojmirja

«Prvič v zgodovini Primorske in Trsta je pokazala ustvarjalna sila ljudskih množic tako velikansko manifestacijo dela, bratstva in enotnosti slovenskega in italijanskega ljudstva Julijske krajine. Ta praznik dela, ki je izrazil visoko kulturno stopnjo našega ljudstva, nam je tudi porok, da bratstvo med obema narodoma ni fraza, temveč zdrav temelj za nadaljnje skupno sodelovanje in boljšo bodočnost.

Današnja manifestacija dela, ki je izraz najširših ljudskih množic Slovenskega Primorja in Trsta, je še enkrat pokazala čvrsto enotnost vsega delovnega ljudstva, ki je bila skovana s krvjo v težki narodno osvobodilni borbi. Na današnji manifestaciji je najpomembnejše to, kar je bilo že potrjeno z nedavno stavko, namreč skupnost vsega delavskega razreda, kmetov in industrijskih delavcev, ki so bili razdvojeni dolga stoletja.

Naj le skušajo cepiti enotnost sovražniki našega ljudstva. Ta enotnost je bila dosežena s krvjo v borbi proti skupnemu sovražniku in je zato ne bodo mogli razbiti! Enotnost slovenskega in italijanskega naroda naše pokrajine je čvrsta in nezlomljiva. Vi vsi ste porok tega bratstva ter ste zato gotovi, da boste izvojevali svoje ljudske pravice, ker ste tista nepremagljiva sila, ki bo zadušila vsak poskus razbijanje našega bratstva. Narodno osvobodilna borba nam je zagotovila pravico do boljših delovnih in življenjskih pogojev. Za te osnovne pravice, ki nam jih zdaj ne priznavajo, za našo ljudsko oblast, se bomo še dalje borili z še večjo odločnostjo in bome ostali zvesti načelom tistih, ki so darovali svoje življenje za skupno stvar.

Naša današnja manifestacija dokazuje odločno voljo, da bomo zvesti tem načelom za boljšo bodočnost naših narodov, naše države, kajti naše ljudstvo je zrelo in ima pravico do svoje ljudske demokratične oblasti. Naj živi bratstvo in enotnost delovnega ljudstva! Naj živi slovansko-italijansko bratstvo!»

Kulturni delavci naj sodelujejo
Govor tov. Ferlana

V imenu italijanskih kulturnih krožkov je govoril prof. Ferlan, ki je poudaril, da ne govorijo uradni govorniki, temveč glas ljudstva. «Ta glas ljudstva», je dejal, «govori o solidarnosti tovarniških in kmečkih delavcev. Ljudska volja je danes prišla do popolnega izraza. Današnja manifestacija govori o volji za delo, miru, ljubezni in bratstvu in o novih moralnih osnovah ki jih bo zgradilo delovno ljudstvo. Med narodi ne bo več mržnje, temveč vzajemno sodelovanje in ljubezen. Vendar moramo ustvariti še nekaj, bratstvo in sodelovanje med kulturnimi delavci, med kmeti in tovarniškimi delavci. Da ne sodelujejo še dovolj z nami kulturni delavci, lahko priznamo, ker smo tako močni, da se nam tega ni treba bati. Zato pozivamo vse kulturne delavce, naj pridejo k nam, naj z nami sodelujejo in naj delajo za skupen dobrobit. Pridite torej k nam, ustvarjajte tudi Vi bratstvo, in prepodite vsako mržnjo med narodi!» je zaključil svoj govor tov. Ferlan.

Hočemo delati za skupni blagor
Govor tov. Danila Turka

V imenu Slovenske Prosvetne zveze je govoril tov. Danilo Turk-Joco, ki je dejal: «Tovariši in tovarišice, 25 let je živela ta sončna zemlja v znamenju sovraštva. Kaj to pomeni veste vsi: ječe, taborišča, vojne grozote, vse najhujše, kar more zadeti človeštvo. Delovno ljudstvo tega sovraštva nikdar ni hotelo in ni nikdar odobravalo brezvestnega zločinskega ščuvanja naroda proti narodu. Delovno ljudstvo ima jasen pogled in dobro vidi, da tisti, ki hujskajo slovenskega delavca proti italijanskemu delavcu, italijanskega kmeta proti slovenskemu kmetu, niso prijatelji, temveč sovražniki delovnega ljudstva. Kdor je hujskal človeka proti človeku, je imel svoj namen. Ta namen je bil prevarati ljudske množice, obrniti njihovo pozornost drugam, da ne bodo videle njega, ki jih drži pod svojih stopalom. Toda delovno ljudstvo ni od danes. Ima za seboj svojo borbo za svobodo, ima svoje skušnje, pozna svoje prijatelje in svoje sovražnike. Delovno ljudstvo najbolje ve, da je bilo žrtev ščuvanja. Zato noče sovraštva, noče medsebojne borbe, v kateri bi krvavelo za tuje koristi, za koristi hujskačev, nasprotnikov velikih idealov naprednega človeštva. Delovno ljudstvo dobro vidi, da spet dvigajo glave tisti, ki so se včeraj potuhnili in poskrili. Spet začenjajo svojo zločinsko igro. Mislijo, da smo pozabili kam je dovedlo njihovo početje; ne, nismo pozabili, da so poslali svet delovnega ljudstva v smrt, pred krogle in na vešala. Zato smo spregovorili. Poglejte te množice in razumeli boste, kaj je njihova volja. Delovnega ljudstva ne bo nihče več varal. Tu stoji in govori: «Odločeni smo pomesti s sleparji in zločinci, ker hočemo živeti v miru in soglasju, Slovenec poleg Italijana, ker hočemo delati za skupen blagor in skupno srečo. To našo trdno voljo naj izpričuje današnja velika manifestacija.

Drugo, kar hočemo manifestirati, je nova kultura delovnih množic. V znamenju dela smo tu, v znamenju človeškega truda in znoja, ki sta temelj vsega. Bratstvo ljudstev je mogoče le z novo kulturo, ki je v njej lepota, in ki nima nič več opraviti s sovraštvom. Nova kultura ne pozna več izkoriščanja, noče več laži. Namesto sovraštva, hočemo pomoč bližnjemu, namesto laži, resnico. Na teh osnovah: lepše življenje za vse, ki žive od dela. Samo ta nova kultura, kultura delovnih mnoic, bo preprečila novo prelivanje krvi, bo zavrgla barbarstvo ječ in taborišč, samo ta kultura bo obvarovala v bodočnosti vas in vaše otroke novega trpljenja, bo obvarovala človeštvo nove velike nesreče. Zato naj živi bratstvo delovnega ljudstva vseh narodov! Smrt fašizmu — svobodo narodu!»

(Nadaljevanje na II. strani)

Ustvarjamo dobo miru

Govor dr. Pogassi-ja

Nato je govoril advokat Pogassi, predsednik MOS-a za Trst v imenu MOS-a in SIAU-ja. «Srečen sem, ker se mi je nudila prilika, da vas lahko pozdravim na tej veliki manifestaciji moči in dela naše pokrajine in mesta. Delo je izvor največjega bogastva. Danes se vse ljudstvo sveta pripravlja na to, da bi svojo usodo vzelo v svoje roke, in da bi zavzelo tisto mesto, ki mu pripada. Ali resnično slavje bo mogoče le tedaj, kadar delo ne bo več težka skrb, marveč veselje, kadar ne bo več poedincev, ki bi ljudi izkoriščali. V težkem, ali zmagoslavnem dviganju delavstva za časa osvobodilne borbe, si je le-to ustvarilo svojo ljudsko oblast, oblast, ki je že delovala v ilegali še za časa fašizma. Proti tej oblasti so se zarotile vse reakcionarne sile. A ljudstvo hoče, da se ta ljudska oblast spoštuje, da se prizna, kajti ta oblast predstavlja jamstvo blagostanja delovnih množic. V tej borbi proti reakciji je potrebno potrditi ljudsko voljo za bratstvom med narodi, ki mora združiti italijansko in slovansko ljudstvo. Najbolj plemeniti sinovi teh narodov so zapečatili načela tega medsebojnega bratstva. Želimo, da se iz te pokrajine razširi duh pravega bratstva med narode, kajti edino tako bo mogoče preprečiti nove vojne, kajti edino tako bo mogoče ustvariti novo dobo miru in dela za vse ljudi. To pa je mogoče le tam, kjer je oblast zares v rokah ljudstva!»

V imenu PNOO-ja je govoril tov. Regent, ki je pozdravil vse prisotne tudi v imenu MOS-a za Trst. «Današnja manifestacija», je rekel tov. Regent, «je izraz ljudske volje, izraz slovenskega, italijanskega in hrvatskega prebivalstva naše lepe Julijske krajine. Pozdravljam to vašo, — to našo manifestacijo dela; to vašo in našo voljo do obnove, to vašo in našo voljo do boja proti vsem ostankom fašizma in proti vsaki reakciji. Današnja velika manifestacija je jasen znak, da se nameravate še dalje boriti tako odločno, kot ste se do danes borili in da imate odločno voljo spet zmagati tako, kot ste že zmagali v narodno osvobodilni borbi.»

Te svoje besede je tov. Regent ponovil tudi v italijanščini. Nato so vse godbe zaigrale delavsko himno «Internacionalo», vse ljudstvo pa je s petjem spremljalo godbo.

S tem je bila manifestacija zaključena.

Po končani manifestaciji se je ljudstvo v najlepšem redu in disciplini začelo razhajati, prepevajoč partizanske in delavske pesmi — italijanske in slovenske. Nastajale so nove povorke z zastavami na čelu. Godbe in harmonike so spremljale petje. Ljudstvo pa je s pločnikov neprenehno pozdravljalo odhajajoče in jim ploskalo. Slovensko in italijansko zastavo so vedno nosili drugo ob drugi, kot da bi hoteli še enkrat potrditi ono bratstvo, ki se je tako jasno izražalo na tej manifestaciji in ki ga vse delovno ljudstvo doživlja v borbi za lepše življenje.

Tako so se počasi, razigrani, zavedajoč se svoje moči, ki so jo potrdili z manifestacijo dela — razšli v razne dele mesta.

Popoldne pa se je vršila v javnem parku ljudska veselica.

Svečan prenos žrtev tržaškega procesa iz leta 1941

Dne 15. decembra 1941. so bili na Opčinah ustreljeni antifašistični borci:

Pino Tomažič iz Trsta,
Simon Kos iz Nemškega Ruta,
Ivan Vadnal iz Žaj
Ivan Ivančič iz Čezsoče,
Viko Bobek iz Ilirske Bistrice

ki jih je obsodilo na smrt fašistično izredno sodišče.

Fašistični krvniki so hoteli zabrisati za njimi vsako sled in so njih trupla pokopali daleč od rodne zemlje v Fontana Villorba pri Trevisu.

Da bi počivali v domači grudi, za katero so žrtvovali mlado življenje, bodo njihovi zemeljski ostanki v nedeljo 28. t. m. prepeljani v Trst, kjer bomo počastili njih spomin.

Vse antifašistično ljudstvo bo v velikem številu prihitelo, da se pokloni spominu teh žrtev fašizma.

* * *

Pozivamo vse procesne tovariše padlih žrtev, da se svečanosti udeležijo v skupini.

Podrobnosti objavimo kasneje.

Italijanski živelj J.K.-Titu

Trst, 22. — Ob priliki demisije g. Šubašića in Titovega odgovora pošilja italijansko prebivalstvo Julijske krajine tov. Titu številne resolucije, v katerih izraža svojo ogorčeost nad kampanjo, ki jo vrši reakcija proti novi Jugoslaviji. Tako pišejo tržiški delavci: «Z odobravanjem smo sprejeli Vaš odgovor g. Šubašiču ki se je obrnil na pot reakcije in Vam zagotavljamo, da bodo delavske množice Tržiča vedno združene z močnimi bratskimi narodi, ki so dali vse za osvoboditev narodov in za resnično napredno demokracijo». Žene iz Pierisa v Tržiškem okraju pa pišejo med drugim: «Ponovno izražamo naše veliko zaupanje v demokratično Jugoslavijo in v njeno vlado pod Vašim vodstvom. Protestiramo proti delu reakcionarnih sil, katerim se je pridružil tudi Šubašič in ki hočejo ponovno zasužnjiti že osvobojene jugoslovanske narode». Slične resolucije so poslale razne antifašistične organizacije iz Sagrada, Redipuglia, s Pulja, Panzana, Doberdoba, Bistrigne, Begliana, Ronchi, S. Canciana, Staranzana, Turiacco, Selza, S. Pietra, Fugliana, Arisa, in vseh drugih vasi tržiškega okraja. Doslej je prišlo že preko 70 resolucij. Italijansko ljudstvo hoče s tem dokazati svoje zaupanje v Jugoslavijo in njenega voditelja tov. Tita.

Ustanovna skupščina društva trgovcev jestvin

V nedeljo ob 10 uri se je vršila v veliki dvorani Trgovske zbornice ustanovna skupščina Neodvisnega društva trgovsev z jestvinami. Na društva trgovcev z jestvinami. Na trgovcev. Društvo ima mnogo več pristašev; ki pa so bili zadržani zaradi velike delavske manifestacije, pa tudi zaradi poslovnih obveznosti. Skupščino je otvoril predsednik pripravljalnega odbora g. Bertassi. Prisotni so z enominutnim molkom počastili padle protifašistične borce. Nato je bil izvoljen za predsednika delovnega odbora Birsa Mirko, ki je dal besedo Bercetu Enricu. G. Bercè je poudaril, da je vsem prisotnim jasno, zakaj so se sestali in zakaj hočejo ustanoviti novo trgovsko udruženje. Rekel je, da so oni bili vedno za združenje vseh trgovskih sil v Trstu. Takoj po osvoboditvi Trsta trgovsko društvo v ulici S. Nicolò ni kot treba, delovalo. Po prihodu zaveznikov si je izposlovalo za svoje delovanje, legalno odobritev čeravno so v njem večinoma funkcionarji, ki so imeli iste funkcije že za časa fašizma in kasneje tudi pod nemško okupacijo. Današnji zbor pa želi ustvariti novo društvo, ki bi se opiralo na resnično demokratična načela. Trgovci, ki danes snujejo svoje novo društvo, nimajo ničesar, medtem ko imajo njihovi nasprotniki vso imovino, ki so jo imeli že prej in ki jim po vseh pravicah ne bi smela pripadati. Razen tega imajo bivši fašistični trgovci ves administrativni aparat in svoje prostore, medtem ko vsega tega novemu društvu manjka. Manjkajo jim vrh tega tudi izkustva. Ali namesto tega imajo trdno voljo in veliko večino tržaških trgovcev na svoji strani. G. Bercè je izrazil željo in vabilo da bi se novemu društvu pridružili še vsi ostali trgovci, ki dosedaj niso pristopili. V tem cilju bodo zastopniki trgovskega društva stopili v stike z drugimi trgovskimi strokami, da bi v bodoče nastopali enotno v vseh trgovskih vprašanjih. Trgovci se morajo prilagoditi novim razmeram in časom ter opustiti stara načela. Prihodnja zima bo tragična in trgovci si morajo biti svestni svoje velike naloge in odgovornosti. V kratkem bo ZVU odredila cene in podvzela mere proti črni borzi. Trgovci se morajo zavedati tudi svoje socialne naloge in važnosti posredovanja med proizvodnjo in potrošnjo. Ne smejo samo gledatj na svoje osebne koristi, marveč tudi na koristi ljudstva. Tudi v mednarodni politiki igrajo trgovci odgovorno vlogo in morajo sodelovati pri tem, da preprečijo novo vojno. Končno je pripomnil:

«Mi smo Tržačani, tu smo se rodili in je naša dolžnost, da se borimo tudi v bodoče za to, za kar smo se borili za časa fašizma in okupacije». Nato se bila prečitana pravila, ki med drugim določajo, da morajo biti volitve tajne in da ne more postati član društva, kdor je sodeloval z okupatorjem. Takega člana bo sodil tudi upravni odbor.

Pravila so bila soglasno sprejeta:

G. Bercè je omenil, da se bosta ustanovila v društvenem okviru dva odbora. En odbor bo imel študijski karakter, drugi pa bo vodil trgovske sestanke. Ti trgovski sestanki se bodo vršili poslej vsak četrtek od 14 do 15 ure v kavarni Fabris.

Nato je bil izvoljen ta-le odbor: predsednik Boschetti, prvi podpredsednik Smuc, drugi podpredsednik Baučer; odborniki: Bercè, Gerussi, Gregori, Visini, Strekeli in Birsa. Namestniki so Racin in Hrovat. Nadzorni odbor: Gallina, Bertassi in Gnidica.

Volitve so bile tajne. Odbor je bil izbran z večino glasov.

Končno so navzoči med sabo zbrali 8000 lir za revne tržaške otroke.

Ob obletnici osvoboditve Beograda

Čestitke britanskega vojaškega atašeja

Beograd, 22. Tanjug — Britanski vojaški ataše v Beogradu, John Clark, je poslal generalu Koči Popoviču, načelniku generalnega štaba jugoslovanske armade sledečo čestitko:

V imenu britanske armade izrabljam to priliko in pošiljam moje najboljše želje jugoslovanski armadi na predvečer tega velikega narodnega praznika — obletnice osvoboditve Beograda. Oni od nas, ki jih je doletela čast, da so bili skupno z vašimi hrabrimi vojaki v gozdovih in hribih, ne bodo nikoli pozabili njihovega bojnega duha, njihove vztrajnosti in vojaške spretnosti njihovih voditeljev.

Vaša junaška borba proti sovražniku bo zapisana v zgodovini in bo ostala kot časten spomin naših in vaših padlih. Sedaj, ko je bil sovražnik izgnan iz vaše dežele in ko se je vojna končala, zasledujemo mi v Angliji vaše plemenite napore za obnovo dežele, ki so jo opustošili in oslabili nacisti. Pričakujemo bodočnost, ko bo pri nas zopet mir in blagostanje.»

V odgovoru na pismo je general Popovič izrazil v imenu Jugoslovanske armade zahvalo za prisrčne čestitke ob priliki obletnice osvoboditve Beograda. «Naše ljudstvo in naša armada sta ponosna, da sta od pričetka vojne do danes ostala zvesta skupnim demokratičnim idealom za zmago, za katero sta se borila skupno z vsemi svobodoljubnimi narodi sveta, za poraz fašistične kuge. Posebno smo ponosni na doprinos, ki ga je dala nasa tovarišica v orožju, britanska armada, za naš boj med vojno in naše sedanje napore za obnovo dežele. Ta visoki doprinos utrjuje naše prepričanje, da bo vaše ljudstvo danes in v bodočnosti gledalo na naše napore pri obnovi z isto simpatijo, kot je gledalo na naše napore med vojno. Ob tej priložnosti želim v imenu bojevnikov jugoslovanske armade izraziti hvaležnost vam in vsem britanskim častnikom, ki so bili z našimi enotami pod posebno težkimi pogoji bojevanja v naši deželi, za visoko tovarištvo, samopožrtvovanje in junaštvo, ki ste ga pokazali v času vašega bivanja med nami.

Svečan pokop garibaldincev v Krminu

V nedeljo 21. t. m. je svobodoljubni Krmin slovesno počastil spomin svojih šestih garibaldincev; njih zemeljske ostanke so prepeljali z gora.

Mesto je imelo zelo svečano lice. Z vseh oken so visele italijanske zastave s peterokrako zvezdo in črnim trakom.

Od vsepovsod so se zgrinjale velike množice z italijanskimi in slovnskimi zastavami, venci in cvetjem. Prišli so iz Brd in Furlanije, Števerjana, Medane, Moše, Ločnika itd. Le z druge strani stare meje jih ni bilo, ker jih niso pustili.

V ljudskem domu je na preprostem odru ležalo šest krst. Pokrite so bile z italijansko zastavo s peterokrako zvezdo. Tudi stene so bile vse pokrite z zastavami, v sredini pa je bilo na črnem polju pribito razpelo, pod njim pa dva stiha iz garibaldinske himne:

Spominjaj se krvi svojih bratov — ki so padli za osvoboditev...

Na krštah so bile slike in imena padlih: *Verruchi Albino* — bat. Mazzini — odlikovan s posmrtno zlato medaljo; *Marini Giovanni* — bat. Mazzini; *Polesig Giovanni* — bat. Gregoratti; *Fain Gino* — bat. Garibaldi; *Cuoit Mario* — briškobeneški odred; *Sbriz Aldo* — bat. Garibaldi.

Mimo krst so se nenehoma vrstili ljudje, malo postali, pokropili padle junake in se s solznimi očmi pomikali skozi vrata.

Ob treh se je začel sprevod pomikati proti pokopališču.

Na sredi pokopališča je bilo izkopanih šest jam, druga poleg druge; ob strani pa je stal drug z zastavo.

Ko so garibaldinci spuščali krste v jame, je zbor zapel žalostinko. Komandant je zaukazal pozor, garibal. dinec je razvil zastavo in vsi so zapeli himno: «Un vessillo»...

Kovali smo bratstvo med narodi

Nato je z ginjenim glasom spregovoril tov. Vanni. Njegove besede so skoro vse ganile do solz. Dejal je: «Tovariši, ki počivate v tej zemlji, za katero ste žrtvovali svoje življenje, bodite blagoslovljeni! Niste mrtvi, ker ideja, za katero ste padli ogreva in praveva naša srca.

Matere, bodite ponosne na svoje sinove, ki so s svojo borbo, s svojo žrtvijo zbrisali madež sramote z naše preteklosti. V duhu jih vidim, kako se bore na gorah proti vsej mednarodni reakciji, proti fašistom, nacistom, četnikom, belogardistom. Bili so močni, ker so se borili za sveto stvar, za svobodo, za domovino, za očete in matere, za sestre in brate, da jim priborijo lepšo bodočnost in trajen mir.

Tovariši, padli ste, toda vaša zrtev je bila kot oplajajoče seme. Iz bataljona Mazzini se je razvila brigada, iz brigade divizija Natisone. Iz peščice ljudi, ogromna množica, ki je kot val pridrvela z gora, pometla in strla pred seboj vse naci. fašiste ter v cvetočem maju prinešla tem krajem svobodo.

Borili ste se od Nimisa do Ljubljane. Povsod ste ponesli idejo bratstva med vse narode in zametili plamen upora. To bratstvo ste potr. dili s svojo krvjo. Ta kri ni tekla zaman, rodila je svoj sad, čeprav niste dočakali dneva svobode; ceprav vas takrat niso sprejeli s cvetjem kot nas, ste bili vendar prisotni. Vi nam ukazujete, naj nadaljujemo započeto borbo, nadaljujemo pot k uresničenju ideala pravice in svobode.

Ta zemlja ni še rešena in vi trepetate v grobu, ker še ni takšna, kot smo o njej sanjali v gorah. Še žive tod ljudje, ki uživajo plod vašega žrtvovanja, a sramotijo vaš spomin in pljujejo nanj. Toda mi ne bomo nikomur dovoljevali, da bi vam kratil zasluženo slavo in mir.

Krminsko ljudstvo, poslušaj glas svojih mrtvih! Oni ti naročajo, da bodi združeno, bratje, sestre, očetje in matere, bodite strnjeni v borbi proti reakciji, ki skuša še vedno ohraniti oblast. Vedite, da smo zmagali, ker smo bili združeni, ker smo v gorah utrdili bratstvo, ker smo tam kovali svoj značaj, ker smo bili močni.

Reakcija skuša sejati seme razdora in novih vojn. Glas teh mrtvih vam naroča: Prizadevajte si, da bo ta zemlja, kjer je bilo že toliko borb in nasprotij, kjer je bilo toliko sovraštva in mržnje, zemlja miru, sprave in bratstva. Naj bo to zadnja vojna, da ne bodo matere nikoli več jokale za svojimi sinovi, ne žene za svojimi možmi.

Hočemo svobode, napredka, miru in kruha za vse ljudi in narode!»

Tov. Vanni je zaključil svoj govor s pozivom, naj narod nadaljuje borbo proti reakciji, dokler ne bo strta.

Garibaldinci so zapeli še zadnjo pesem v pozdrav.

Nov dokaz bratstva

V nedeljo se je vršila v Postojni nogometna tekma med moštvom prve težke artilerije iz Postojne in nogometno skupino S. Ivan iz Trsta. Tekma je pokazala visoke sposobnosti obeh moštev in se je zaključila z rezultatom 4:3 v korist težke artilerije. Ta tekma pa je poleg ostalega pokazala še resnično bratstvo med Italijani in Slovani. Že ob prihodu nogometne skupine iz Trsta, ki jo sestavljajo večinoma člani italijanske narodnosti, so borci težke artilerije pokazali svojo ljubezen do vseh tistih, ki sovražijo fašizem.

Dopoldan je bil na čast gostom prirejen skupinski izlet v Postojnsko jamo, kjer so si borci in nogometna skupina iz Trsta ogledali njene znamenitosti.

Popoldan po kosilu, prirejenem na čast skupini, sta se moštvi obeh nogometnih skupin odpeljali na igrišče, kjer so goste pozdravili najprej v imenu težke artilerijske brigade oficir te brigade, nato pa v imenu NOO Postojna šolski nadzornik Kmet. V svojem govoru je tov. Kmet poudaril, da jih pozdravlja kot goste in kot brate v imenu Postojne in v nadaljevanju govora dejal, da hoče danes reakcija prikazati, da med Italijani in Slovenci v Primorski ne more biti bratstva in da bratstvo sploh ne obstaja. Ravno nasprotno temu pa je današnji dogodek, ko so prišli italijanski nogometaši v Postojno da tukaj dokažejo bratstvo med Italijani in Slovenci, na tej prijateljski tekmi. Poudaril je še, da v tem delu Primorske, kjer se nahaja Jugoslovanska armada, se že vrši pouk v italijanščini in Italijani imajo popolnoma enake pravice kot Slovenci.

Nato je pozdravil goste še tov. Colombari Fuglio v italijanščini. Gostom so borci težke artilerije poklonili lep šopek in zastavico težke artilerije. Tržačani pa so jim vrnili isto tako šopek in zastavico mesta Trst. Po odigrani tekmi, ki je bila zelo živahna, so gostje in borci skupno med prepevanjem slovenskih in italijanskih pesmi in vzklikanjem navzočih Trstu in maršalu Titu odšli na poslovilno zakusko. Ves dan, ki je bil poln veselja in prisrčnosti kljub temu, da skoraj nihče od gostov ni obvladal slovenskega jezika, so veselo odmevale pesmi partizanov in pesmi Tržačanov.

Ples v prid časopisa „Gioventù“

V telovadnici, v via della Valle, bodo mladinci organizirali v torek 23. t. m. ples v prid časopisu «Gioventù».

Šaljiva pošta — srečolov — bar z vsemi dobrotami!

Začetek ob 19. uri. Vstopnina lir 20.

Vabljeni vsi!

Kdo ima pravico do nove osebne izkaznice „prve vrste“ ?

V zadnjih dneh smo prejeli več vprašanj glede novih osebnih izkaznic, ki jih je začela izdajati Zavezniška vojaška uprava v smislu odredbe št. 14. Bralci nas sprašujejo, kako naj si tolmačijo razliko v razglasih o izdajanju novih osebnih izkaznic za Trst in Gorico, ki sta bila objavljena v «Glasu Zaveznikov» z dne 20. oktobra 1945. V razglasu, namenjenim Tržačanom stoji, da bodo izdane izkaznice «prve vrste» samo tistim, ki se bodo izkazali, da so bivali v *Trstu* pred 1. 5. 1945, dočim je govora v razglasu za Gorico o bivališču v *Julijski krajini* pre 1. majem 1945.

Tovariš B. J. iz Trsta, ki nam piše, da je rojen v Ajdovščini ter da je bival v Ajdovščini vse do 11. 5. 1945 nas sprašuje, ali ima pravico do izkaznice «prve vrste». Odredba štv. 14 določa v členu 1, da bodo izdane 3 vrste osebnih izkaznic:

1.) osebam, ki imajo stalno bivališče v zasedbenem področju,

2.) jugoslovanskim državljanom, ki nimajo stalnega bivališča v zasedbenem področju,

3.) italijanskim državljanom, ki nimajo stalnega bivališča v zasedbenem področju. (Tu je treba pripomniti, da se na teh mestih slovenski prevod uredbe štv. 14, objavljen v Uradnem listu Zavezniške vojaške uprave štv. 3 od 9. 10. 1945, razlikuje od angleškega teksta in italijanskega prevoda, katera se glasita tako, kot zgoraj).

V členu 3 pod točko a je pojasnjeno, da dobe izkaznice pod točko 1) člena 1 (izkaznice «prve vrste») tisti, ki zadostno dokažejo, da so bivali v Julijski krajini pred 1. majem 1945.

V uredbi je torej dovolj jasno povedano, da imajo pravico do izkaznice «prve vrste» vsi, ki so bivali pred 1. majem 1945 ne samo v Trstu, Gorici, Sežani ali kje drugje v coni A, temveč vsi tisti, ki so bivali pred 1. majem v Ajdovščini, Postojni, ali kje drugje v coni B, ter bivajo sedaj v coni A. Zdravemu človeškemu razumu bi se upiralo, da bi dobil tovariš B. J. izkaznico, kakršno bodo dobili jugoslovanski državljani v smislu čl. 1. točka 2 uredbe štv. 14, ko ni bil nikdar jugoslovanski državljan ter bi ga sedaj naenkrat napravili za jugoslovanskega državljana:

Tovariš Z. A., tudi iz Trsta, nas sprašuje, ali ima pravico do izkaznice «prve vrste». Rojen je v Trstu 1914. Njegovi starši so rojeni v coni A ter je vsa družina živela v Trstu vse do 1924 leta, ko so zbežali zaradi fašističnega preganjanja v Jugoslavijo. Rodil se je torej v Trstu in živel tam od 1914 do 1924 leta.

Po uredbi štv. 14 ima ta tovariš pravico do izkaznice «prve vrste». Člen 3 te uredbe pravi, da imajo pravico do te vrste izkaznic vsi tisti, ki zadostno izkažejo, da so bivali v Julijski krajini pred 1. majem 1945. Ta tovariš je bival pred 1. 5. 1945 v Trstu ter ima torej pravico do te vrste izkaznice.

V našem uredništvu se je danes zglasila tovarišica, ki ji niso izdali izkaznice «prve vrste», do katere bi po njenem mnenju imela pravico. Vprašala je, kaj naj napravi. Člen 3 uredbe štv. 14 pravi, da bodo prejeli posebno potrdilo o vpisu vsi tisti, ki bodo prosili za izkaznice «prve vrste», pa ne bodo mogli takoj zadostno izkazati, da so imeli stalno bivališče v Julijski krajini pred 1. 5. 1945. (V slovenskem prevodu uredbe štv. 14, objavljenem v Uradnem listu ZVU štv. 3 z dne 9. 10. 1945 je govora, da bodo take osebe prejele «potrdilo vpisa ali *izkaznice ostalih dveh oblik*», česar ni niti v angleškem tekstu, niti v italijanskem prevodu ter je to gotovo napaka v prevodu.) Iz tega sledi, da ni nihče prisiljen vzeti izkaznice, ki jih izdajajo za italijanske in jugoslovanske državljane v smislu točke 2 in 3 člena 1. uredbe, če je zahteval izkaznico «prve vrste» pa po mnenju uradnikov, ki izkaznice izdajajo, ni zadostno dokazal, da je prebival v Julijski krajini pred 1. 5. 1945. Upravičen je tako izkaznico odkloniti ter zahteva ti, da mu dajo «potrdilo vpisa», to je, da mu potrdijo, da se je vpisal oz. prijavil v smislu odredbe štv. 14. Redno izkaznico bo dobil pozneje, če se bo ugotovilo, da ima do nje pravico.

Za danes samo toliko. Podrobneje se bomo povrnili k temu predmetu v eni prihodnjih številk.

Fizkulturne tekme

Obveščamo vse zastopnike nogometnih moštev, ki so se prijavili v prvenstvo primorske mladine, naj se udeležijo sestanka, ki bo v torek 23. oktobra ob 19. uri v Zvezni pisarni, ulica Fabio Filzi 10-I. Obravnali bomo važna vprašanja, ki se tičejo nogometnega turnirja.

Zmagovito moštvo bo dobilo razen pokala «Telesna vzgoja» tudi spominske znake, ki jih bo izdala Zveza; tudi najboljši strelec dobi posebno darilo.

V goriški coni bo sodelovalo pri teh tekmah za prvenstvo okoli dvajset moštev.

Tudi v vzhodni coni, ki jo upravlja jugoslovanska vojaška oblast, se bodo istočasno vršile tekme za prvenstvo.

Dvoje zmagotivih moštev cone A pride v finale z dvojico zmagovalcev cone B.

Zveza sporoča vsem moštvom za košarko in odbojko, ki so se prijavila za prvenstvene tekme, naj pošljejo svoje zastopnike na sestanek, ki se bo vršil v sredo 24. oktobra ob 19. uri v ulici Fabio Filzi, št. 10-I.

Predavanje v Barkovljah

Odbor Prosvetnega društva v Barkovljah naznanja, da se vrši danes v torek 23. t. m. ob 19.30 v prostorih otroškega vrtca predavanje tovariša Ivana Regenta. Predavatelj bo razpravljal o socialnem problemu doma in v svetu. Vabljeni vsi v čim večjem številu.

Prehrana

Mleko za starejše. Danes bodo delili po pol litra sladkega kondenziranega mleka osebam, starim čez 65 let. Cena je določena na 40 lir za liter.

Prekajene ribe. Jutri 24. t. m. prično v Trstu, Miljah in Tržiču deliti prekajene ribe in sicer po 200 gr na osebo. V Trstu se bodo ribe prodajale v trgovinah jestvin in v razprodajalnicah rib. Cena je po 98 lir kg. Delitev se konča v sredo 31. t. m.

Za bolnike. Za zadnjih deset dni tega meseca bodo bolniki, ki imajo pravico do dodatne količine mesa, lahko dvignili v pooblaščenih trgovinah po 350 gr jajc v prahu na bone za meso od 21. do 31. t. m. Rok poteče 31. t. m. Cena: 440 lir kg.

Vsem potrošnikom. Rok delitve hrane za tekoči mesec poteče 31. t. m. Ne bodo se obnavljali boni v novembru.

Trgovinska pogodba med Bolgarijo in ČSR

Sofija, 22. Tanjug. — Tanjugov dopisnik poroča, da je bil včeraj popoldne podpisan med Bolgarijo in Češkoslovaško trgovinski sporazum. Za Bolgarijo je podpisal sporazum trgovinski minister Nejkov in predsednik bolgarske trgovinske delegacije Dimitrij Jordanov, za Češkoslovaško pa predsednik češkoslovaške delegacije dr. Augentaler.

Po podpisu sporazuma so podpisniki podali sledeče izjave: Minister Nejkov je dejal: «Bolgarija bo prejemala iz Češkoslovaške stroje, brzojavne in telefonske aparate, električni, železniški in rudarski material kakor tudi druge stroje. Bolgarija bo izvažala na Češkoslovaško tobak, vino, sadje, zelenjavo in razne rude. Trgovina se bo vršila na osnovi kompenzacije med zadrugami in privatnimi trgovci pod nadzorstvom državnih organov.»

Češki delavci za prekinitev z Argentinijo

New York, 22. Tass. — List «New York Times» poroča, da so delavci največjih rudarskih središč v Čileju in mnoge delavske organizacije zahtevale prekinitev odnošajev med Čilejem in Argentinijo. Delavci cementnih tovarn so izjavili svojo solidarnost s pristaniškimi delavci, ki so odklonili, tovoriti premog na argentiske ladje, dokler se ne bo razjasnil položaj v Argentiniji.

Plebiscit v Mongoliji

Ulanbator, 22. Tass. — V osrednjo volilno komisijo prihajajo vedno novi izidil plebiscita o državni neodvsnosti mongolske ljudske republike. Dosedaj so prispeli začasni podatki o izidih plebiscita iz 13 od 18 deželnih pokrajin. V teh pokrajinah se je udeležilo glasovanja 381.243 oseb. Vsi so glasovali za državno neodvisnost mongolske ljudske republike. Niti en sam glas ni bil oddan proti. In petih oddaljenih pokrajin izidi ne niso prispeli.

Enotni sindikati

Vsi nameščenci v knjigarnah in papirnicah so vabljeni na sestanek, ki bo danes 23. ob 19.30 v ul. Imbriani št. 5, I., soba št. 17.

Sindikat za zdravstvo. Vodilni odbor se sestane v sredo 24. t. m. ob 20. uri v ul. Imbriani 5, I., soba št. 15.

Sindikat društva za tisk. V četrtek 25. t. m. ob 18.30 se v ul. Imbriani 5, I., soba št. 11. sestane vodilni odbor. Dnevni red: čitanje novih društvenih pravil.

Gorivo

Trgovinska zbornica objavlja, da se je v ponedeljek 22. t. m. zopet začela prodaja drv za kurjavo na izkaznice. Količine so sledeče: nakaznica roza barve 100 kg; nakaznica zelene barve 120, kg in nakaznica rjave barve 150 kg.

Drva se lahko dobijo do 20. novembra pri vseb razprodajalcih, na odrezek M. Cene so sledeče: za enometrske hlode 260 lir q, žagana drva po 278 lir q, žagana in nacepljena po 300 lir q.

TRŽAŠKI RADIO

Spored za sredo 24.

6.30 glasba za dobro jutro, 6.55 čitanje sporeda v slovenščini, 7. napoved časa in poročila v slovenščini, 7. 15 poročila v italijanščini, 7.30 koledar, 7.40 jutranja lahka glasba, 8.30 zaključek.

10. 2 uri 45' v zvezi z Vidmom, 12.45 poročila v slovenščini, 13. napoved časa — poročila v italijanščini, 13.15 harmonike Zacutti, 13.45 lahka glasba, 14. pregled vesti — krajevni pregled — predavanje, 14.30 zaključek.

16. 2 uri 30' v zvezi z Vidmom, 18.30 obvestila svojcem, 19. oddaja odreda J. A., 19.30 operna glasba, 20. napoved časa — poročila v slovenščini, 20.15 poročila v italijanščini, 20.30 glasba za delavce, 21. slovenska literarna ura, 21.30 mandolinist G. Bressan, 22.10 Ketty Danes 22.30 vokalni koncert: De Rosa, Majonica, 23. napoved časa — zadnje vesti v italijanščini, 23.10 zadnje vesti v slovenščini, 23.20 oddaja za Anglijo, 24. zaključek.

Dimitrov povratek v Bolgarijo

Sofija, 22. (VZN). — Na zborovanju, ki je otvoril volivno borbo domovinske fronte, je komunist Vasilij Kolarov sporočil, da se bo Jurij Dimitrov kmalu vrnil iz Rusije v Bolgarijo.

Zapadni blok

Beograd, 22. Tanjug. — Pariški časopis «Ordre» piše pod naslovom «Zapadni blok», da bodo koncem koncev pristaši «zapadnega bloka» imeli vezane roke za maščevanje nad Nemčijo, ker bi bilo treba tudi to deželo vključiti v blok. Članek pravi razen tega: «Stališče našega ministrstva za zunanje zadeve nasproti Francovi Španiji in Italiji je precej vznemirljivo», ter poudarja, da ni bil vpliv Vatikana nikdar ugoden za francosko ljudstvo.

Beg fašističnega zločinca

Rim, 22. Tanjug. — Kot poroča Tass, objavlja list «Risorgimento liberale», da je generalni inšpektor policije Huido Letto, ki je bil svoj čas šef fašistične vohunske organizacije OVRA, pobegnil 17. oktobra iz rimske ječe Regina Coeli, kjer je bil zaprt. List, nadalje poroča da je bil Letto iz temnice izpuščen in da je takoj nato na neken zavezniškem vojaškem avtomobilu izginil.

Kje je Bottai

Beograd, 22. Tanjug. — Agencija «France Presse» poroča, da je Giuseppe Bottai, eden izmed prvakov italijanskega fašizma, ki je bil trikrat član Mussolinijeve vlade, stopil pod tujim imenom v francosko legijo in da se sedaj nahaja v francoski zasedbeni coni v Nemčiji ter da je bil celo odlikovan. Te podatke so potrdili člani njegove rodbine, ki žive v Rimu.

Venizelos prispel v Atene

London, 22. (VZN). — Podpredsednik grške liberalne stranke polkovnik Sofocle Venizelos je prispel iz Egipta v Atene.

Kakor poroča radio Ankara, se doznava, da bo poizkusil polkovnik Venizelos do prihodnje srede sestaviti novo vlado.

Odgovorni urednik
ŠTER CIRIL

Poizvedbe

STANKO in ANTON ANDREJČIČ iz VOLČ št. 47, pogrešana od zadnje nemške ofenzive; Stanko je bil zajet kot partizan pri Trnovskem gozdu. Kdor kaj ve, naj sporoči na naslov: Ana Andrejčič, Cerkno 180.

MALI OGLASI

SLOVENSKI JEZIK poučuje profesorica, Trst, dell'Alcardi 1, pritličje desno, od 2-4.

ŠOFER IŠČE SLUŽBO v mestu ali okolici. Govori italijanski in hrvaški. Sardo, Trst, S. Giacomo 18.

OLJARJA, vajenega pri polžnih stiskalnicah, kakor tudi v čistilnici, sprejmem. Istotam se sprejme konjski hlapec in dekla za svinjerejo. Oljarna Franc Majdič, Vir, pošta Domžale - Ljubljana.

† Po zaslugi proseških izdajalcev je naš ljubljeni sin in brat

IVAN GUŠTIN

v 17. letu starosti dne 8. 4. 1945 umrl mučeniške smrti v Dachau-u.

Prosek, 23. 10. 1945.

Žalujoči oče in mati, SLAVKO, brat, MARIJA in SABINA, sestri.

Dr. SLAVKO ŠTRUKELJ
zdravnik in kirug v glavni bolnici, zdravnik «Jadranskih združenih ladjedelnic» (C.R.D.A.), ordinira od 13.45 do 14.45
Via dell'Aleardi 1
sprejema
od 13.45 do 14.45 - Tel. 52-46

Zobni ambulatorij PERAZZI
zopet dnevno sprejema. Izvršuje najsolidnejše zobozdravniška in zobotehnična dela.
GORICA, ulica Arcivescovado 7.

BRINJE (ISTRSKO) kupuje tvrdka
A. Ša[illegible]bon & Co., Ljubljana
Zaloška c. 1

Nikolaj Ostrovski 54

Kako se je kalilo jeklo

(Roman)

Ko so tekli po nesigurnem pontonu, je izza hriba z rezkim brnenjem priletela granata tik nad njihovimi glavami in razpršila vodo v kapljice. V tem trenutku je padel Niša pod čolen pontona. Voda ga je požrla in ni ga več vrnila; samo rdečearmejec Jakimenko s svetlimi lasmi in v čepici z odtrganim senč. nikom je začudeno zaklical:

— Kaj naj naredim? Saj to je vendar naš Miško. Pod vodo ga je potegnilo. Fant bo propadel, kot da ga ni bilo — Hotel se je ustaviti, preplašeno zagledan v temno vodo, toda drugi, ki so bili za njim so se zaleteli vanj in ga potisnili naprej.

— Kaj si rekel, norec? Pojdimo naprej!

Ni bilo asa, da bi razmišljal o tovarišu. Brigada je že tako zaostala za onimi, ki so že zavzeli desno obalo.

O smrti Miše je Serjoža zvedel štiri dni po tem, ko je brigada v borbi zavzela postajo Buča in na bojišču proti Kijevu odbijala težke juriše Poljakov, ki so se poskušali prebiti no Korosten. V vrsti je bil poleg Serjože Jakimenko. Ko so prekinili silno streljanje, je s te. žavo odprl zaklopec razgrete puške, nagnil glavo proti zemlji in se obrnil proti Serjoži.

— Puška hoče počitka, vroča je kot ogenj!

Sergej ga je vsled močnega streljanja komaj slišal. Ko je malo potihnilo, je Jakimenko nekam zamišljeno rekel:

— Tvoj tovariš je utonil v Dnjepru. Niti opazil nisem, kako se je potopil v vodo, — je končal, poteg. nil z roko zaklopec, izvlekel iz nabojnice okvir in začel pazljivo polniti ležišče puške.

O

Enajsta divizija, ki je bila poslana, da zavzame Berdičev, je naletela v mestu na močan odpor Poljakov. Razvila se je krvava poulična borba. Da bi pregradili pot konjenici, so ropotali mitraljezi. Toda mesto je bilo zavzeto in ostanki razbite poljske vojske so pričeli bežati. Na železniški postaji so bile zaplenjene skupine vozov. Toda najstrašnejši udarec za Poljake je bila eksplozija milijona topovskih granat — municijske baze poljskega bojišča. V mestu so se drobile šipe v koščke, a hiše so se razletele od eksplozije, kot da bi bile iz lepenke.

Udarec na Žitomir in Berdičev je bil za Poljake udarec z boka in umikali so se kot veter hitro izpred Kijeva, in si divje krčili pot iz železnega obroča.

Pavle je pozabil sam nase. Vsi ti dnevi so bili polni ognjenih prask. Korčagin se je kar stopil v množici in kot vsak boreč pozabil besedo «jaz». Govoril je samo še «mi», naš polk naš eskadron, naša brigada.

Dogodki so se prehitevali. Vsak dan je prinesel nekaj novega.

Konjeniška lava budžonovcev je neprenehoma zadajala udarec za udarcem. Pretresla in zlomila je vse poljsko zaledje. Konjeniške divizije so, kakor opite od zmage, s strašno silo brzele v jurišu na Novgorod-Volinsk srce poljskega zaledja.

Odbijajoč se kot val od strme obale, so prehajali ponovno v juriš s strašnim vzklikom: «Predaj se!»

Nobena stvar ni mogla pomagati Poljakom; niti mreže bodeče žice, niti obupni odpor garnizona, ki je zasedal mesto. Zjutraj 27. junija so budžonovci, v konjeniški vrsti prešli reko Sluč, se prebili v mesto Novograd-Volinsk, in gonili v smeri mesta Koreč. Ob istem času je 45. divizija prešla reko Sluč pri Novem Miropolju, a konjeniška brigada Kotovskega je drvela v mesto Ljubar.

Radio postaja prve konjeniške divizije je dobila od komandanta bojišča povelje: napotite vso konje. nico, da zavzame Rovno. Neprekinjeno napredovanje rdečih divizij je gonilo Poljake v razbitih demoraliziranih skupinah, ki so se poskušale rešiti.

Nekoč, ko je komandant brigade poslal Pavla na postajo, kjer je bil oklopni vlak, je Pavle srečal ne. koga, ki ga ni niti najmanj pričakoval. Konj je v teku preskočil nasip. Pavle je pritegnil uzde pri prvem sivo povarbanem, vagonu. sti, s črnimi cevmi topov, ki so Strašen zaradi svoje nepristopnobile skrite v kupolah, je stal tam oklopni voz. Pri njem je delalo nekaj zamazanih ljudi, ki so dvigali težak jekleni pokrov pri kolesih.

— Kje bi lahko našel komandanta oklopnega vlaka? je vprašal Pavle rdečearmejca v krzneni obleki, ki je nosil vodo.

— Tamle, — in je pokazal proti lokomotivi.

Ko se je ustavil pred lokomotivo, je Korčagin vprašal:

— Kdo je komandant?

Proti njemu se je okrenil od nog do glave v kožo oblečen mož mladostnega obraza.

— Jaz!

Pavle je izvlekel iz žepa zavoj.

— Tukaj so povelja komandanta brigade. Potrdite mi prejem na kuverti.

Komandir je položil kuverto na kolena in podpisal. Pri srednjem kolesu lokomotive je nekdo mazal. Pavle je videl samo širok hrbet, iz kožnih hlač pa mu je gledal ročaj biča.

— Tukaj imaš potrdilo, — mu je dejal človek v krzneni obleki in mu dal kuverto.

Pavle je že nategoval uzdo in se pripravljal na odhod. Človek pri lokomotivi se je vzdignil. V tem trenutku je Pavel skočil s konja, kot da bi ga veter odnesel.

Ves zamazan z mazilom je strojevodja hitro spustil kanglico in silno kakor medved objel mladega rdečearmejca.

— Pavka! Da si ti to? — je zaklical in ni mogel verjeti svojim očem.

Komandant oklopnega vlaka je začudeno gledal ta prizor. Rdečearmejci artelerist pa so se smejali.

— Glejte, brata sta se srečala.

O

19. avgusta je Pavle v borbi v bližini okraja Lavova izgubil čepico. Ustavil je konja, toda pred njim so eskadroni že bili v stiku s poljskimi vrstami. Skozi redko leskovje je hitel Demidov. Hitel je proti reki in vpil:

— Komandanta divizije so ubili!

Pavle je zadrhtel. Padel je Letunov, herojski komandant divizije, neustrašen tovariš in hrabri borec. Pavla je objela divja jeza.

(Se nadaljuje)